

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Roch (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Dziergawka

SSN Ryszard Witkowski

w sprawie **N.K.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu, w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 5 lutego 2025 r.

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego

od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim

z dnia 31 stycznia 2023 r., sygn. II Ko 919/22 (IV K 87/21 SO w Lublinie)

1. uchyla zaskarżone postanowienie i na podstawie art. 15 § 1 k.k.w. umarza postępowanie wykonawcze w przedmiocie zarządzenia N.K. warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 13 maja 2021 roku, sygn. akt IV K 87/21;

2. kosztami postępowania kasacyjnego i wykonawczego obciąża Skarb Państwa.

Anna Dziergawka

Adam Roch

Ryszard Witkowski

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 maja 2021 roku, sygn. akt IV K 87/21, Sąd Okręgowy w Lublinie uznał N.K. za winnego przestępstwa kwalifikowanego z art. 286 § 1 k.k.

w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., za które wymierzył mu karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 3 lata. Powyższy wyrok uprawomocnił się w dniu 21 maja 2021 roku, bez postępowania odwoławczego.

Postanowieniem z dnia 31 stycznia 2023 roku, sygn. akt II Ko 919/22, Sąd Rejonowy w Ostrowie Wielkopolskim, działając na podstawie art. 75 § 2 k.k. zarządził wobec skazanego N.K. wykonanie kary 1 roku pozbawienia wolności, wymierzonej ww. wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie. Postanowienie to nie zostało zaskarżone i uprawomocniło się w dniu 8 kwietnia 2023 roku.

Kasację na korzyść skazanego od powyższego rozstrzygnięcia wniósł Prokurator Generalny, zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie art. 178 § 1 k.k.w. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2023 r. w zw. z art. 3 § 1 k.k.w. i art. 2 pkt 1 k.k.w. oraz art. 17 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1855), poprzez wydanie wobec skazanego N.K. przez Sąd Rejonowy w Ostrowie Wielkopolskim w dniu 31 stycznia 2023 r. postanowienia o zarządzeniu wykonania kary pozbawienia wolności, orzeczonej wobec wymienionego wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 13 maja 2021 r. o sygn. akt IV K 87/21 z warunkowym zawieszeniem jej wykonania za czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w sytuacji, gdy rozstrzygnięcie o zarządzeniu wykonania kary pozbawienia wolności należało do właściwości funkcjonalnej sądu wyższego rzędu, co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia, określoną w art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w.

Podnosząc powyższy zarzut Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i umorzenie postępowania wykonawczego na podstawie art. 15 § 1 k.k.w. z uwagi na upływ terminu o jakim mowa w art. 75 § 4 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2023 roku.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego jest oczywiście zasadna, co pozwoliło na uwzględnienie jej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Rację ma skarżący wskazując, iż w niniejszym postępowaniu zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k. Bezspornie przepis ten posiada zastosowanie także w postępowaniu wykonawczym (por. postanowienie SN z dnia 29 sierpnia 2012 r., II KK 211/12, LEX nr 1220800; podobnie SA w Krakowie w postanowieniu z dnia 8 sierpnia 2012 r., II AKo 99/12, KZS 2012/11, poz. 67).

W kontekście sygnalizowanego w kasacji uchybienia wskazać należy, że w postępowaniu wykonawczym właściwość funkcjonalna sądu co do zasady pokrywa się z właściwością rzeczową i reguluje ją przepis art. 3 k.k.w. Zgodnie z § 1 tego przepisu, sądem właściwym do wykonywania orzeczenia jest sąd, który wydał orzeczenie podlegające wykonaniu w pierwszej instancji, chyba że ustawa stanowi inaczej. W ten sposób wprowadzono ogólną zasadę co do właściwości sądu w postępowaniu wykonawczym, która to reguła może być wyłączona w sytuacjach wyraźnie i jednoznacznie wskazanych w ustawie. Takim odstępstwem było m. in. uregulowanie zawarte w art. 178 § 1 k.k.w. w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2022 roku. Z treści tego przepisu wynikało, że w sprawach związanych z wykonaniem orzeczenia o warunkowym zawieszeniu wykonania kary oraz w sprawie zarządzenia wykonania zawieszony kary pozbawienia wolności właściwy był sąd, który w danej sprawie orzekał w pierwszej instancji, jednakże w stosunku do osoby skazanej przez sąd powszechny pozostającej pod dozorem właściwy był sąd rejonowy, w którego okręgu dozór był lub miał być wykonywany. Oznaczało to, że w odniesieniu do rozstrzygnięć dotyczących wykonania warunkowo zawieszony kary pozbawienia wolności wprowadzono właściwość przemienną sądu i to zarówno w zakresie funkcjonalnym (rzeczowym), jak i w określonych wypadkach – miejscowym. Niezależnie bowiem od tego, czy w pierwszej instancji orzekał sąd rejonowy, czy też sąd okręgowy, właściwy do orzekania w trybie art. 178 k.k.w. był sąd rejonowy, w którego okręgu skazany zamieszkiwał lub przebywał i wobec którego orzeczony dozór był wykonywany. Trafnie jednak Prokurator Generalny dostrzegł, iż powyższy przepis zmieniony został normą wynikającą z treści art. 1 pkt 76 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2022.1855), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2023 roku. Wówczas to przepis art. 178 § 1 k.k.w. otrzymał aktualne

brzmienie, z którego wynika, że „w kwestiach dotyczących wykonania orzeczenia o warunkowym zawieszeniu wykonania kary oraz w sprawie zarządzenia wykonania zawieszonych kary właściwy jest sąd, w którego okręgu skazany ma miejsce stałego pobytu”. Tym samym wyłączona została szczególna właściwość sądów rejonowych do rozpoznania spraw związanych z zarządzeniem wykonania zawieszonych kary pozbawienia wolności, która była połączona z samym faktem wykonywania wobec skazanego dozoru.

Analiza powyższego wyводу prowadzi do jednoznacznego wniosku, iż obecnie właściwość sądu w sprawach związanych z zarządzeniem wykonania zawieszonych kary pozbawienia wolności, należy wywodzić z treści przepisu art. 3 § 1 k.k.w., zgodnie z którym, jak już wyżej wskazano, właściwym funkcjonalnie jest sąd, który wydał orzeczenie podlegające wykonaniu w pierwszej instancji, gdyż nie zachodzi już warunek wyłączający, o którym mowa w art. 3 § 1 *in fine* k.k.w. Tym samym przepis art. 178 k.k.w. w znowelizowanym brzmieniu wprowadził wyjątek tylko w zakresie właściwości miejscowej sądu, nie natomiast właściwości funkcjonalnej (rzeczowej) – jak miało to miejsce w przypadku tego przepisu w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2022 roku.

Skoro zatem art. 178 § 1 k.k.w. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2023 r. nie zawiera ograniczeń co do właściwości funkcjonalnej (rzeczowej) sądu w zakresie zarządzenia wykonania kary warunkowo zawieszonych, to sądem właściwym funkcjonalnie (rzeczowo) do orzekania w tym przedmiocie będzie sąd rejonowy albo sąd okręgowy – w zależności od tego, który sąd wydał w pierwszej instancji orzeczenie podlegające wykonaniu lub równorzędny im sąd w sytuacji, gdy skazany ma miejsce pobytu inne, niż obszar działania sądu orzekającego w pierwszej instancji.

Przenosząc powyższe rozważania teoretyczne na grunt niniejszej sprawy dostrzec należy, że przedmiotem oceny stała się kwestia zarządzenia N.K. warunkowo zawieszonych kary pozbawienia wolności orzeczonej przez Sąd Okręgowy w Lublinie w sprawie o sygn. akt IV K 87/21. Prowadzi to do jednoznacznej konkluzji, iż od 1 stycznia 2023 roku jedynie właściwy do orzekania w tym przedmiocie był sąd okręgowy. Skoro zatem zaskarżone postanowienie zapadło w dniu 31 stycznia 2023 roku, a zostało wydane przez sąd rejonowy, to

doszło do naruszenia właściwości funkcjonalnej sądu w sposób stanowiący o zaistnieniu bezwzględnej przesłanki odwoławczej wynikającej z treści art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k. Bezspornie bowiem sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do sądu wyższego rzędu, co skutkowało musiało uchynieniem zaskarżonego postanowienia.

W realiach niniejszej sprawy decyzja o uchyleniu zaskarżonego postanowienia musiała skutkować wydaniem orzeczenia następczego o umorzeniu postępowania wykonawczego w przedmiocie zarządzenia N.K. warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności orzeczonej w sprawie IV K 87/21. Trafnie w tej kwestii Prokurator Generalny wskazywał, że sytuację procesową N.K. oceniać należy przez pryzmat art. 4 § 1 k.k. Dostrzec wszak trzeba, że N.K. został skazany za czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. popełniony w okresie od 24 września 2018 roku do 4 grudnia 2018 roku, a więc w czasie, gdy obowiązywał art. 75 § 4 k.k. w brzmieniu obowiązującym do 1 października 2023 r. Przepis ten został następnie zmieniony na mocy art. 1 pkt 22 ustawy z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 2600, z późn. zm. z Dz.U. z 2023 r. poz. 403), która weszła w życie 1 października 2023 roku i wydłużyła termin na zarządzenie wykonania kary do roku od zakończenia okresu próby. Przepisy wskazanej wyżej ustawy nowelizującej nie wyłączyły stosowania art. 4 § 1 k.k., nie jest więc kwestią sporną to, że reguła określona w tym przepisie musi być stosowana w postępowaniach toczących się już po wydaniu prawomocnego wyroku skazującego, jak choćby właśnie w wypadku zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności (postanowienie SN z dnia 19 stycznia 2017 r., I KZP 13/16, OSNKW 2017, nr 2, poz. 9; postanowienie SN z dnia 21 marca 2017 r., III KK 415/16, LEX nr 2258026). Oczywiście jest też, że brzmienie art. 75 § 4 k.k. (sprzed nowelizacji) jest względniejsze dla sprawcy niż aktualne, albowiem w poprzednim brzmieniu zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej niemożliwe było po upływie 6 miesięcy od upływu okresu próby.

W niniejszej zaś sprawie wyrokiem z dnia 13 maja 2021 roku, sygn. IV K 87/21, Sąd Okręgowy w Lublinie wymierzył N.K. karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat. Powyższe orzeczenie

uprawomocniło się 21 maja 2021 roku i od tego też dnia rozpoczął bieg trzyletni okres próby. Tym samym 6-miesięczny termin po upływie okresu próby pozwalający na zarządzenie warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności zakończył się w listopadzie 2024 roku. Z tego też powodu obecnie nie ma już możliwości zarządzenia jej wykonania, a zatem konieczne stało się umorzenie w stosunku do N.K. postępowania wykonawczego w przedmiocie zarządzenia warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności.

W kontekście niniejszej sprawy nadmienić jeszcze należy, że Sąd Najwyższy dostrzegł, iż w sprawie zapadły dwa wzajemnie sprzeczne postanowienia w przedmiocie zarządzenia N.K. warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności orzeczonej w sprawie o sygn. IV K 87/21. Po wydaniu bowiem orzeczenia będącego przedmiotem kontroli kasacyjnej, postanowieniem z dnia 25 października 2024 roku, sygn. akt II Ko 919/22, Sąd Rejonowy w Ostrowie Wielkopolskim orzekł w tej sprawie po raz kolejny, ale o niezarządzaniu wykonania tejże kary (k. 148). Dostrzec jednak należy, że także i to postanowienie obarczone jest tożsamą wadą skutkującą zaistnieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczą. Orzeczenie to jednak po pierwsze nie wpływa ujemnie na sytuację prawną skazanego N.K., a po wtóre wydane przez Sąd Najwyższy w niniejszym postępowaniu orzeczenie następcze niweczy potencjalne skutki pozostawiania także i tego rozstrzygnięcia w obrocie.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia, kosztami postępowania kasacyjnego i wykonawczego obciążając Skarb Państwa.

Ryszard Witkowski

Adam Roch

Anna Dziergawka

[WB]

[t.n.]